

Co to jest lateralizacja?

Lateralizacja to inaczej „stronność”, czyli przewaga jednej strony ciała nad drugą. Terminem tym posługujemy się opisując przewagę ręki, nogi, oka lub ucha. Prawo- lub leworęczność obejmuje używanie konkretnej ręki do wykonywania czynności manipulacyjnych, w tym pisania, jedzenia czy wykonywania innych, precyzyjnych działań. Prawo- lub lewnożność obejmuje wykorzystywanie konkretnej nogi do wykonywania czynności, np. kopania piłki. Prawo- lub lewooczność to wykorzystywanie jednego oka do spostrzegania, np. patrzenia przez lunetę. U osób z wadą wzroku zwykle oczność jest silnie uzależniona od posiadanej wady.

Wyróżniamy kilka typów lateralizacji. Są to:

1. **Lateralizacja jednostronna jednorodna** - mówimy o niej, gdy dominują elementy z jednej strony ciała, np. prawa ręka, noga, prawe oko oraz ucho.
2. **Lateralizacja skrzyżowana, niejednorodna, mieszana** - mówimy o niej, gdy dominują elementy z obu stron ciała, np. prawa ręka, prawa noga ale lewe oko i ucho. Możliwości skrzyżowań jest wiele.
3. **Lateralizacja nieustalona** - mówimy o niej, gdy u danej osoby nie da się ustalić, która strona dominuje, np. ktoś pisze i prawą i lewą ręką.

Pamiętajmy, że para ręka-oko odpowiada za procesy tak zwanej integracji wzrokowo-ruchowej, odpowiedzialnej między innymi za proces przepisywania (oko - patrzy na tablicę, ręka - pisze w zeszycie). Są one istotne przy prawidłowym przebiegu procesów analizy i syntezy wzrokowej (np. analiza: układanie wzorów z klocków na podstawie modeli narysowanych w książce: oko - patrzy na wzór, ręka - układa wzór z klocków, synteza: składanie elementów z części, np. puzzli: oko - patrzy na wzór, ręka - układa go z podanych części).

Lateralizacja jest silnie związana z pracą naszego mózgu.

Lateralizacja oznacza **dominowanie jednej półkuli mózgowej**, prawej lub lewej. Warto pamiętać, że nie należy na siłę przestawiać dziecka, np. leworęcznego na prawą rękę. Dzieci oburęczne można przestawić na jedną rękę, zwykle zaleca się przestawienie go na rękę zgodną z okiem: dzieci prawoocne na rękę prawą, a lewooczne na lewą. Ułatwi im to czynności szkolne, w tym czytanie i pisanie.

Jak i kiedy kształtuje się lateralizacja?

Lateralizacja kształtuje się w okresie 2-4 lat. Zwykle jednak już w 2 roku życia dziecka można dostrzegać pewną tendencję do chwytania zabawek jedną rączką, kopania piłki jedną nóżką. Poczekajmy jednak, aż nasze dziecko pójdzie do przedszkola. Jeśli do 5-6 roku życia, czyli do momentu rozpoczęcia zajęć w klasie 0 nie zauważymy, że przeważa konkretna kończyna czy oko, możemy skontaktować się z wychowawcą czy psychologiem w celu dokładnego zbadania lateralizacji.

Badanie lateralizacji

Jak zbadać lateralizację w domu?

Badanie lateralizacji jest bardzo proste, możemy je po raz pierwszy przeprowadzić w domu, pamiętajmy jednak, że takie badanie nie zastąpi wizyty u specjalisty. Jak zbadać lateralizację u swojego dziecka? Przygotujmy materiał, na jakim będziemy pracować.

Niech będą to:

- kredki i czysta kartka,
- kawałek tekturki i klamerki do bielizny,
- plastikowy lub drewniany palik i krążki,
- piłka,
- sznurek lub szalik,
- luneta lub rulonik z grubego papieru,

- nieprzezroczysty pojemnik z niewielkim wlotem oraz umieszczonym w środku małym przedmiotem np. butelka.

Na początek zbadajmy lateralizację w zakresie ręki. Połóż przed dzieckiem kredki i kartkę i powiedz, żeby narysowało rysunek. Zobacz, którą ręką się posługuje. Następnie daj mu klamerki i poproś, aby przyczepił je (jedną ręką) do trzymanego przez Ciebie kartonika. Na koniec daj dziecku krążki i poproś, by nałożył je na palik (również jedną ręką). Ręką, której dziecko częściej używa powinna być ręką dominującą.

Przychodzi pora na nogę. Poproś dziecko, by kopnęło piłkę jedną nogą. Następnie niech stanie na jednej nodze (wybranej) i przeskoczy na jednej nodze wzdłuż rozłożonego na podłodze sznurka.

Na koniec zbadajmy, które oko dominuje. Poproś dziecko, by spojrzało jednym okiem przez lunetę oraz zajrzało jednym okiem do pojemnika i powiedziało, co tam ukryliśmy.

Badanie lateralizacji można też przeprowadzić w przedszkolu, zajmują się tym nauczyciele i psycholog, takie badanie można także wykonać w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Zaburzenia lateralizacji

O zaburzeniach lateralizacji mówimy, gdy mimo osiągnięcia wieku szkolnego jest ona nieustalona lub gdy ustalona formuła lateralizacji przysparza dziecku problemów, np. uczeń ze skrzyżowaną lateralizacją odwraca literki podczas pisania (np. b-d, p-g) czy ma problemy z przerysowywaniem figur. Dzieci obuoczne mogą przekręcać czytany tekst, gdyż raz "czytają" prawym, a raz lewym okiem.

Jak pracować z dzieckiem z zaburzoną lateralizacją? Przykłady ćwiczeń, które można wykorzystać w trakcie zajęć z dzieckiem o zaburzonej lateralizacji:

- Wykonywanie poleceń słownych wydawanych z użyciem: na, pod, nad, obok, koło, po;
- Wskazywanie położenia przedmiotu na rysunku - gdzie jest książka? (z prawej, z lewej strony, na stole, pod stołem);
- Ćwiczenia ruchu kształtujące orientację przestrzenną: chody na wprost połączone ze skrętami w prawo i w lewo na sygnał;
- Chody kombinowane linią zygzakowatą, gdzie kierunek w prawo i w lewo zmienia się rytmicznie;
- Chody w ósemkę;
- Bieg slalomem z omijaniem raz z prawej, raz z lewej strony chorągiewek;
- Zabawa związana z percepcją słuchową; skąd głos dochodzi?
- Różnego rodzaju zajęcia usprawniające obie ręce; lepienie, wycinanie, wydzieranie, naśladowanie gry na instrumentach;
- Wyszukiwanie identycznych sylab i liter w wyrazach;
- Wyszukiwanie liter w tekście;
- Wyszukiwanie i skreślanie liter przed inną wybraną literą;
- Uzupełnianie wyrazów brakującymi literami;
- Odgadywanie liter kreślonych za pomocą patyczka na tablicy lub kartonie;
- Odtwarzanie z pamięci uprzednio widzianych wzorów;
- Odtwarzanie z pamięci uprzednio widzianych liter;
- Łączenie punktów;
- Kreślenie kształtów graficznych;
- Wypełnianie pędzlem i farbą konturów;

Co jeszcze możemy zrobić?

- stymulowanie tak zwanej motoryki małej, czyli sprawności rąk, np. poprzez stosowanie ćwiczeń z masami plastycznymi, np. plasteliną ale i nawlekanie koralików, wiązanie sznurowadeł - ćwiczenia takie przygotowują do nauki pisania;
- doskonalenie sprawności grafomotorycznej, czyli zdolności kreślenia znaków, możemy uczyć dziecko przerysowywania figur, odwzorowywania kształtów: najpierw różnorodnych,

później skupiamy się na kształtach literopodobnych, dbajmy, by dziecko odwzorowywało je w liniaturze, jak w zeszytach;

- doskonalenie sprawności wzrokowo-ruchowej: kodowanie znaków, np. pisanie szyfrem, układanie puzzli, układanie narysowanych wzorów z klocków, itp.

Zaproponowane ćwiczenia pozwolą na zniwelowanie trudności, na jakie może napotkać nasze dziecko na początku edukacji i które związane są z zaburzeniami lateralizacji.